

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO. 410.009.01.2019

Pani Iwona Ratajczak
Dyrektor
Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1
im. Stanisława Mikołajczyka w Gnieźnie
62-200 Gniezno
ul. Sobieskiego 20

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/073 Wsparcie osób z autyzmem i zespołem Aspergera w przygotowaniu do samodzielnego funkcjonowania

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Stanisława Mikołajczyka w Gnieźnie , 62-200 Gniezno, ul. Sobieskiego 20 ¹ (dalej: Zespół Szkół)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Iwona Ratajczak, dyrektor, od 1 września 2014 r. (dalej: dyrektor)
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Tworzenie warunków do uzyskania wykształcenia i przygotowania zawodowego do podjęcia pracy przez osoby z autyzmem i zespołem Aspergera. 2. Działania podejmowane w celu zapobiegania wykluczeniu osób z autyzmem i zespołem Aspergera.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2016 r. do dnia zakończenia kontroli (lata 2016-2019, w tym lata szkolne 2016/2017, 2017/2018 i 2018/2019) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały one związek z przedmiotem kontroli ² .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Zbigniew Truszkowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LPO/74/2019 z 14 maja 2019 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ W skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych wchodzi: technikum oraz branżowa szkoła I stopnia. Badaniem objęto wyłącznie dokumentację uczniów uczęszczających do technikum (dalej: technikum albo szkoła).

² Dalej: okres objęty kontrolą lub badany okres.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W szkole podejmowano skuteczne działania w celu wspierania uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera, w przygotowaniu do samodzielnego funkcjonowania, poprzez udzielenie wsparcia w uzyskaniu wykształcenia zawodowego, tworząc na poziomie organizacyjnym, technicznym i merytorycznym, odpowiednie warunki do udzielania tego wsparcia. Działania te były poprzedzone diagnozą potrzeb oraz trudności edukacyjnych i społecznych uczniów, zaplanowano je w oparciu o wyniki tej diagnozy. Wsparcia udzielano z należytą starannością, poddając je ewaluacji. W odpowiedzi na pojawiające się trudności w procesie wsparcia, podejmowano odpowiednie działania w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

NIK wskazuje, że w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych⁵ nie został określony zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym z poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz z innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. Nie wskazano także działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobu ich realizacji.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Tworzenie warunków do uzyskania wykształcenia i przygotowania zawodowego do podjęcia pracy przez osoby z autyzmem i zespołem Aspergera

1.1. W roku szkolnym 2016/2017 przyjęto do technikum sześciu uczniów z niepełnosprawnościami, a w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 przyjęto po pięciu uczniach z niepełnosprawnościami, w tym po dwóch uczniów z zespołem Aspergera, tj. wszystkich uczniów z niepełnosprawnościami, których rodzice złożyli odpowiednie dokumenty⁷. Kandydaci z niepełnosprawnościami, w tym z autyzmem i zespołem Aspergera, złożyli odpowiednie zaświadczenia lekarskie o braku przeciwwskazań do kształcenia w wybranym zawodzie. Kształcenie specjalne organizowano na podstawie prawidłowych i aktualnych orzeczeń wydanych na okres IV etapu edukacyjnego (szkoły ponadgimnazjalne). W orzeczeniach Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej wskazywano, że kształcenie specjalne należy realizować w szkole ogólnodostępnej, w oddziale integracyjnym. Nie wskazywano, ani nie proponowano w nich rodzaju zawodu czy profilu kształcenia. To rodzice wraz z uczniami dokonywali wyboru kierunku kształcenia zawodowego.

(akta kontroli str. 38-72)

W roku szkolnym 2017/2018 kształceniem specjalnym w technikum objęto trzech uczniów z rozpoznaniem zespołem Aspergera. Dwóch z nich uczęszczało do klas integracyjnych liczących 18 i 19 uczniów⁸, kształcących w zawodzie technik

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: IPET albo Program

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Określone w art. 20f ust. 1 ustawy o systemie oświaty, obowiązującym do 25 stycznia 2017 r. (Dz.U. 1991 nr 95 poz. 425) oraz art. 134 ust. 1 ustawy Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 59)

⁸ Wg stanu na 30 września tego roku szkolnego.

hotelarstwa, jeden uczęszczał do klasy ogólnodostępnej, kształcącej w zawodzie technik obsługi turystycznej. W roku szkolnym 2018/2019 kształceniem specjalnym objęto czterech uczniów z ww. zespołem. Wszyscy uczęszczałi do klas integracyjnych, liczących od 17 do 20 uczniów, w których kształcono w zawodzie technik hotelarstwa. Dwie osoby objęte tym kształceniem posiadało także orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, z uwagi na stan zdrowia znacznie utrudniający uczęszczanie do szkoły. Indywidualne nauczanie realizowano na terenie szkoły, w wybranych przedmiotach, w klasie z innymi uczniami, a pozostałe godziny indywidualne, w odrębnych pomieszczeniach. W roku szkolnym 2018/2019 rodzice tych uczniów już nie wnioskowali o tę formę kształcenia.

Troje z ww. uczniów w gimnazjum było objętych kształceniem specjalnym, jedna osoba korzystała z nauczania indywidualnego.

Objęta kontrolą dokumentacja dwojga uczniów wykazała, że uzyskali oni w gimnazjum bardzo dobre i dobre wyniki w nauczaniu (średnia 4.7 i 4.62) oraz od 48% z języka angielskiego do 69% z historii i wiedzy o społeczeństwie, a także od 10% z matematyki do 50% z historii i wiedzy o społeczeństwie z testu gimnazjalnego. Dwaj pozostali uczniowie, uzyskali słabsze wyniki w nauczaniu (ich średnia to 3,24 i 2,88) oraz od 24% z matematyki do 56% z historii i wiedzy o społeczeństwie, a także od 17% z matematyki do 66% z języka polskiego z testu gimnazjalnego.

(akta kontroli str. 73-75)

1.2. Statut Zespołu Szkół⁹ zawierał, zgodnie z przepisami, zasady organizacji zajęć dodatkowych, w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Określono w nim także organizację i formy pomocy oraz wsparcia dla uczniów niepełnosprawnych, wyznaczając ich kształcenie w szkole ogólnodostępnej i ogólnodostępnej z oddziałami integracyjnymi. W Statucie zapewniono uczniom: realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, warunki do nauki odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, zajęcia specjalistyczne (korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne oraz inne o charakterze terapeutycznym, zajęcia rewalidacyjne, integrację uczniów ze środowiskiem rówieśniczym w tym z uczniami pełnosprawnymi oraz działania zmierzające do przygotowania uczniów do samodzielności w życiu dorosłym. W Statucie określono także zasady tworzenia IPET¹⁰, sposoby ich modyfikacji oraz zasady tworzenia okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia (dalej: wielospecjalistyczna ocena ucznia). Statut został udostępniony na stronie internetowej Zespołu Szkół¹¹.

(akta kontroli str. 76-231)

Do realizacji zajęć rewalidacyjnych i specjalistycznych, w latach szkolnych 2016/2017-2018/2019 dyrektor zatrudniła, w każdym roku szkolnym, siedmiu nauczycieli specjalistów z zakresu oligofrenopedagogiki (na odpowiednio: 16, 18 i

⁹ Wprowadzony uchwałą Rady Pedagogicznej nr 22/2017 ZSP nr 1 im. Stanisława Mikołajczyka z dnia 28 września 2017 r.

¹⁰ IPET- (indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny); podstawowy dokument opracowywany dla uczniów niepełnosprawnych, realizujących obowiązek szkolny w oparciu o orzeczenie z poradni psychologiczno-pedagogicznej. Wykonywany w szkole, dla każdego ucznia indywidualnie przez zespół, do którego wchodzi nauczyciele, jego rodzice, pedagog, psycholog oraz każda inna osoba, która pracuje lub pracować będzie z uczniem. Podstawą do przygotowania programu są z jednej strony informacje zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, a z drugiej – wielospecjalistyczna ocena funkcjonowania ucznia, którą tworzą pracownicy placówki edukacyjnej.

¹¹ <http://zsp1-gniezno.pl/wp-admin/materialy/statut2017.pdf>

18 godzin w tygodniu), jednego specjalistę z zakresu surdopedagogiki (na odpowiednio: sześć, cztery i pięć godzin w tygodniu), jednego specjalistę z zakresu tyflopädagogiki (na trzy godziny w tygodniu), jednego logopedę (na odpowiednio: dwie, dwie i siedem godzin w tygodniu), jednego psychologa (na odpowiednio: 12.5, 12.5 i 11 godzin w tygodniu), jednego pedagoga (na odpowiednio: 25, 25 i 22 godziny w tygodniu) oraz 12 nauczycieli wspomagających (na odpowiednio: 132, 138 i 142 godziny w tygodniu). Dyrektor podejmowała działania zapewniające doskonalenie zawodowe nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera. W różnych formach doskonalenia zawodowego uczestniczyli: jeden pedagog, jeden psycholog i dwóch oligofrenopedagogów - w roku szkolnym 2016/2017; jeden: pedagog, psycholog, oligofrenopedagog i nauczyciel wspomagający w roku szkolnym 2017/2018 oraz jeden: logopeda, pedagog, psycholog i dwóch oligofrenopedagogów w roku szkolnym 2018/2019.

(akta kontroli str. 232-328)

Zajęcia rewalidacyjne z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera, prowadzono w dwóch pomieszczeniach, na trzecim piętrze budynku. W gabinecie nr 1, o powierzchni 25 m² prowadzono zajęcia rewalidacyjne z zakresu: logopedii, surdopedagogiki i tyflopädagogiki. W gabinecie nr 3, o powierzchni 11.5 m², odbywały się zajęcia rewalidacyjne z oligofrenopedagogiem. Stan techniczny i wyposażenie tych pomieszczeń były dobre.

Na drugim piętrze budynku w przestronnej (54 m² powierzchni), dobrze oświetlonej sali „312 integracyjna”, prowadzono zajęcia z przedmiotów zawodowych, w tym z: „pracowni hotelarskiej”, podstaw hotelarstwa, organizacji pracy w hotelarstwie. Wyposażona była ona w 10 standardowych stolików szkolnych (20 miejsc). Na ścianach umieszczono tablice i pomoce naukowe. Na tym samym piętrze znajdowała się duża (45 m² powierzchni) sala „315 pracownia komputerowa”, w której rozmieszczono wzdłuż ścian 20 stanowisk, wyposażonych w monitor i komputer. W sali odbywały się zajęcia z „pracowni informatycznej w hotelarstwie” i informatyki. Pomieszczenia te, oraz znajdujące się w nich meble szkolne były w dobrym stanie technicznym. Uczniowie z zespołem Aspergera, mieli możliwość wyboru swojego miejsca nauki w tych pracowniach, na cały rok szkolny. W odległości 10 metrów od budynku głównego, w parterowym budynku z użytkowym poddaszem, w pracowniach gastronomiczno-hotelarskich, zorganizowano recepcję hotelu, z ladą recepcyjną, wyposażoną w monitor i komputer, w której uczniowie, także z zespołem Aspergera, uczyli się obsługi gości hotelowych. Obok, w pomieszczeniu oznaczonym jako „jednostka mieszkalna”, zaaranżowanym na pokój hotelowy, z łazienką i wc, uczniowie technikum uczyli się przygotowania pokoju hotelowego do przyjęcia gości, oraz utrzymywania w nim czystości i porządku, w trakcie pobytu w nim hotelowych gości.

(akta kontroli str. 329-331)

1.3. W opracowaniu IPET dla czterech uczniów¹², brali udział wszyscy członkowie zespołu, tj. odpowiednio: 18, 22, 25 i 22 nauczycieli i specjalistów, prowadzących zajęcia z tymi uczniami. Przed opracowaniem Programu pracy z uczniem, zespół sporządzał dla każdego z nich, wielospecjalistyczną ocenę ucznia. Ocenie poddano: ogólną sprawność fizyczną ucznia (motoryka duża), sprawność rąk ucznia (motoryka mała), zmysły (wzrok, słuch, czucie, węch, równowaga), integrację sensoryczną, komunikowanie się oraz artykulację, sferę poznawczą (oppanowanie technik szkolnych, zakres opanowanych treści programowych, osiągnięcia i

¹² Której dokumentacja wybrana została do badania,

trudności, pamięć, uwaga, myślenie), sferę emocjonalno-motywacyjną (radzenie sobie z emocjami, motywacja do nauki i pokonywania trudności itp.), sferę społeczną (kompetencje społeczne, relacje z dorosłymi, relacje z rówieśnikami itp.), samodzielność, szczególne uzdolnienia, stan zdrowia ucznia (w tym przyjmowane leki) oraz inne obszary ważne z punktu widzenia funkcjonowania ucznia. Do każdego obszaru w wielospecjalistycznej ocenie ucznia, przypisano ocenę jego funkcjonowania, w formie mocnych i słabych stron, oraz określono potrzeby wynikające z diagnozy ucznia w danym obszarze.

(akta kontroli str. 332-364)

Poddane badaniu IPET, zgodnie z § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r.¹³, zawierały: zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikający z orzeczenia (diagnoza i zalecenia) oraz programu nauczania, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia z poszczególnych przedmiotów, rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem (formy i metody pracy z uczniem), zalecane przez zespół formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, działania wspierające rodziców, zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami ucznia w realizacji zadań, terminy spotkań zespołu oraz zaakceptowane przez dyrektora szkoły formy, sposoby i okresy udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, tj. wszystkie treści określone w § 6 ust. 1 pkt 1-3 i 6-8 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015. Analizowane Programy uwzględniały zalecane w orzeczeniach, dla poszczególnych uczniów, wszystkie formy i rodzaje wsparcia. Treści były czytelne i dotyczyły spraw wskazanych w orzeczeniach uczniów. Programy zostały sporządzone w dniach: 25 września 2017 r., (trzy) i 27 września 2018 r. (jeden), zgodnie z wymogami w tym zakresie, określonymi w rozporządzeniu o kształceniu specjalnym z 2015 r.¹⁴.

Dyrektor każdorazowo zawiadamiała rodziców uczniów o posiedzeniu zespołu. Do zawiadomienia dołączano prośbę o potwierdzenie przybycia na spotkanie i poświadczenie otrzymania zawiadomienia. Rodzice otrzymywali także informację o przyznanych formach wsparcia i kopię IPET.

(akta kontroli str. 365-419)

1.4. Trzech specjalistów z oligofrenopedagogiki realizowało wsparcie rekomendowane w IPET w formie zajęć rewalidacyjnych (obowiązkowych) dla trzech uczniów technikum z zespołem Aspergera. Dla czwartego ucznia z badanej grupy, logopeda prowadził, zalecane w IPET, zajęcia rewalidacyjne.

Z zaplanowanych w tygodniu dwóch godzin obowiązkowych zajęć rewalidacyjnych na ucznia, w latach 2017/2018-2018/2019¹⁵, dla ww. uczniów zrealizowano odpowiednio: 46 (77%) i 37 (62%), 57 (95%) i 49 (82%) oraz 62 (103%) i 44 (73%) godziny; dla kolejnego ucznia w roku szkolnym 2018/2019 zrealizowano 51 (85%) godzin zajęć rewalidacyjnych.

Dla tych uczniów zaplanowano także zajęcia specjalistyczne z psychologiem z zakresu rozwoju kompetencji emocjonalno-społecznych. W latach szkolnych 2017/2018-2018/2019, dla: jednego ucznia zaplanowano po 30 takich zajęć w

¹³ W sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Dz.U. 2015 poz. 1113 (dalej: rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r.

¹⁴ Zgodnie z § 6 ust. 5 rozporządzenie o kształceniu specjalnym z 2015 r., IPET powinien być opracowany do 30 września roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczyna realizowanie kształcenia.

¹⁵ Po 2 godziny na ucznia w szkole ponadgimnazjalnej Ust. 2 pkt 2 załącznika nr 6 i ust. 11 pkt 2 załącznika 8 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych. Dz. U. poz. 204, ze zm.

każdym roku, nie zrealizowano jednak żadnych (z powodu niewyrażenia przez matkę zgody na udział w zajęciach), dla drugiego ucznia zaplanowano po 30 takich zajęć w każdym roku, zrealizowano odpowiednio: 14 i 20 zajęć, dla kolejnego ucznia zaplanowano odpowiednio: 30 i 34 zajęcia, zrealizowano odpowiednio: 13 i 19 zajęć, natomiast dla ucznia w roku szkolnym 2018/2019 zaplanowano jedno spotkanie w każdym tygodniu, jednakże nie zrealizowano żadnego z nich (z powodu niewyrażenia przez matkę zgody na udział).

Dyrektor wyjaśniła, że powodem niezrealizowania w zaplanowanym wymiarze ww. zajęć, oprócz niewyrażenia przez rodzica zgody na udział w zajęciach, była: choroba nauczyciela lub specjalisty i brak możliwości zastąpienia ich innymi osobami, choroba ucznia albo jego pobyt w szpitalu i większa niż planowano, liczba dni bez zajęć dydaktycznych, spowodowana tegorocznym strajkiem nauczycieli.

(akta kontroli str. 420-427, 428-470, 475-478)

Każdemu uczniowi zapewniono także wsparcie nauczyciela wspomagającego, który uczestniczył w zajęciach lekcyjnych i pozalekcyjnych (w tym poza terenem szkoły). Uczniowie realizujący nauczanie indywidualne, którzy na wybranych przedmiotach, uczestniczyli w zajęciach z klasą, mieli także zapewnione wsparcie nauczycieli wspomagających¹⁶. W badanym okresie w zajęciach edukacyjnych z uczniami z zespołem Aspergera uczestniczyło 11 nauczycieli wspomagających, w tym: pięciu nauczycieli wiodących (trzech oligofrenopedagogów, pedagog specjalny i nauczyciel ze specjalnością pedagogika lecznicza) oraz sześciu nauczycieli dodatkowych (trzech oligofrenopedagogów i nauczyciele ze specjalnością: edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną (jeden) oraz pedagogika lecznicza (dwóch). Udział wiodących nauczycieli wspomagających w zajęciach edukacyjnych, w tygodniowym wymiarze zajęć obowiązkowych tych uczniów wynosił od 47% do 74% w roku szkolnym 2017/2018 i od 64% do 71% w roku szkolnym 2018/2019. Udział dodatkowych nauczycieli wspomagających w tych zajęciach, w tygodniowym wymiarze zajęć obowiązkowych tych uczniów wynosił odpowiednio: od 26% do 53% i od 29% do 36%.

W latach szkolnych 2017/2018-2018/2019 szkoła zorganizowała po trzy spotkania w każdym roku: pedagoga szkolnego, specjalistów i wychowawców klas, z rodzicami uczniów objętych kształceniem specjalnym, w celu realizacji zaleceń z IPET. Pedagog szkolny wyjaśniła, że w szkole nie zorganizowano warsztatów dla rodziców uczniów niepełnosprawnych, ani nie proponowano udziału w lekcjach otwartych, z uwagi na brak oczekiwań rodziców w tym zakresie. Dodała, że rodzice uczniów niepełnosprawnych preferowali indywidualne konsultacje i porady pedagoga szkolnego.

(akta kontroli str. 242)

1.5. Zespół opracowujący IPET, dwa razy w roku szkolnym¹⁷, dokonywał wielospecjalistycznej oceny ucznia i oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej (dalej: ocena efektywności). Tworząc ocenę efektywności, badano skuteczność działań w ramach zajęć specjalistycznych, poprzez określenie poziomu przyrostu albo regresu umiejętności oraz poprawy lub pogorszenia funkcjonowania ucznia, w odniesieniu do wstępnej diagnozy funkcjonowania ucznia. Oceniano też efektywność działań dydaktyczno-wyrównawczych, badając poziom opanowania wiadomości i umiejętności wynikających z realizowanego programu nauczania. W

¹⁶ Uczeń w roku szkolnym 2017/2018 realizował naukę w klasie ogólnodostępnej w trybie nauczania indywidualnego. Naukę w klasie integracyjnej w Technikum podjął w roku szkolnym 2018/2019

¹⁷ Dla jednego ucznia nie sporządzono oceny efektywności zaplanowanej na kwiecień 2019 r., z powodu strajku pracowników oświaty, który trwał od 8 do 25 kwietnia 2019 r.. uczeń skończył szkołę dn. 26.04.2019r

dniach od 1 do 5 kwietnia 2019 r. na zlecenie dyrektora przeprowadzono badania ankietowe wśród 47 rodziców uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez Poradnię Psychologiczno- Pedagogiczną lub opinie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Wszyscy ankietowani potwierdzili m.in., że zostali pisemnie poinformowani o proponowanych formach udzielania uczniom pomocy psychologiczno – pedagogicznej. Wszyscy badani wyrazili też zadowolenie z formy i zakresu świadczonej ich dzieciom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, stąd nie przekazali propozycji zmian w zakresie tej pomocy

(akta kontroli str.332, 479-528, 535-539)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W IPET nie ujęto: elementów wymienionych w § 6 ust.1 pkt. 4 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r., oraz działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobów ich realizacji przywołanych w § 6 ust.1 pkt. 5 ww. rozporządzenia.

Dyrektor wyjaśniła, że w IPET określono zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi w formie kontaktu telefonicznego (konsultacje telefoniczne). Uznano przy tym, że w początkowym okresie zapis taki był wystarczający. Dodała, że w przypadku wystąpienia określonych potrzeb, zakładano możliwość skorzystania z pomocy poradni specjalistycznych, placówek doskonalenia nauczycieli, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji działających na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. Dyrektor podkreśliła, że nie określono zakresu tego współdziałania, gdyż w chwili tworzenia IPET, dla poszczególnych uczniów, nie posiadano wiedzy jakiego typu wsparcie będzie potrzebne. Wskazała, że klasy integracyjne w Zespole Szkół funkcjonowały od września 2016 r., i od tego momentu obowiązki pedagoga szkolnego i kierownika zespołu przyjęła nowa osoba, która nadal wdraża się do obowiązków.

Dyrektor wyjaśniła, że w opracowanych i zatwierdzonych IPET, wskutek niedopatrzenia, nie przywołano działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego. Dodała, że pomimo tego, pedagog szkolny diagnozowała potrzeby uczniów z orzeczeniami w zakresie doradztwa zawodowego, szczególnie z uczniami w czwartej klasie technikum. Dyrektor poinformowała, że w Zespole Szkół obowiązywał „Program realizacji wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego”, opracowany na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 sierpnia 2018 r. w sprawie doradztwa zawodowego¹⁸, zatwierdzony i przyjęty do realizacji uchwałą Rady Pedagogicznej w dniu 25 października 2018 r. Programem tym byli objęci wszyscy uczniowie, także niepełnosprawni. Za jego realizację odpowiadali nauczyciele-wychowawcy, nauczyciele przedmiotów: podstawy przedsiębiorczości i prowadzenie działalności gospodarczej, pedagog szkolny, która koordynowała współpracę z instytucjami zewnętrznymi świadczącymi pomoc w tym zakresie (doradcy z Centrum Kształcenia Praktycznego w Gnieźnie dalej: CKP), przedstawiciele Powiatowego Urzędu Pracy, oraz nauczyciel-bibliotekarz, który gromadził informacje w tym zakresie i udostępniał je uczniom i nauczycielom.

(akta kontroli str. 540-545, 550-558)

OCENA CZĄSTKOWA

Zespół Szkół objął kształceniem specjalnym uprawnionych uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera i stworzył prawidłowe warunki organizacyjne i techniczne do uzyskania przez nich wykształcenia i przygotowania zawodowego. Dla wszystkich uczniów objętych badaniem opracowano IPET, w których zaplanowano działania

¹⁸ Dz.U. 2018 poz. 1675

wspierające rozwój ucznia oraz dostosowujące proces kształcenia do potrzeb i możliwości tych uczniów; uwzględniono w nich także wszystkie zalecenia zawarte w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. W szkole prawidłowo realizowano zaplanowane w IPET formy wsparcia, a zespół dokonywał ewaluacji i oceny efektów wsparcia. W opracowanych IPET nie określono natomiast zakresu współdziałania szkoły, z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży, oraz działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobu realizacji tych działań.

2. Działania podejmowane w celu zapobiegania wykluczeniu osób z autyzmem i zespołem Aspergera

Opis stanu faktycznego

2.1. Zaplanowane i realizowane w technikum zajęcia z psychologiem z zakresu rozwoju kompetencji emocjonalno-społecznych, spowodowały wystąpienie poprawy w zakresie: zaradności osobistej uczniów i wypełniania przez nich ról społecznych, komunikowania się z innymi uczniami oraz z nauczycielami i specjalistami prowadzącymi terapię.

Żadnemu z czterech uczniów, których dokumentacja wybrana została do badania, w latach szkolnych 2017/2018-2018/2019 nie wystawiono ocen niedostatecznych na I półrocze. Dwóch z nich uzyskało ocenę celującą: z praktyki zawodowej oraz z religii i wychowania fizycznego. Oceny bardzo dobre uczniowie uzyskali z: religii, pracowni informatycznej w hotelarstwie i praktyki zawodowej, edukacji dla bezpieczeństwa, wiedzy o kulturze, wychowania fizycznego, geografii, marketingu usług hotelarskich i podstaw działalności gospodarczej w hotelarstwie. U każdego z tych uczniów zidentyfikowano przyczyny trudności w nauce. Każdemu uczniowi udzielono wsparcia w zakresie występujących trudności w nauce poprzez: zwiększenie limitu czasu na wykonywanie zadań na lekcji, dostosowanie wymagań do ich możliwości edukacyjnych oraz motywowanie do pracy przez nauczycieli uczących i wspomagających. W wyniku tych działań wszyscy uczniowie uzyskali pozytywne oceny w przedmiotach, w których wcześniej stwierdzono trudności.

(akta kontroli str. 559-563)

2.2. W badanym okresie wszyscy uczniowie z niepełnosprawnościami uczęszczający do technikum, w tym dwóch z autyzmem i sześciu z zespołem Aspergera, uzyskiwali pozytywne wyniki w nauce, pozwalające na promocję do następnej klasy.

Spośród czterech uczniów z niepełnosprawnościami¹⁹, którzy w okresie objętym kontrolą, ukończyli technikum, żaden nie przystąpił do egzaminu maturalnego. Troje absolwentów nie złożyło deklaracji maturalnej, zaś jeden wycofał deklarację w trakcie roku szkolnego. Pedagog szkolny wyjaśniła, że uczniowie ci, przystąpienie do egzaminu uznali za niecelowe, gdyż nie mieli zamiaru rozpoczęcia nauki w szkołach wyższych. Dodała, że zespół zapewnił im wsparcie polegające na ciągłym motywowaniu do nauki i podejmowania wysiłku intelektualnego oraz konsultowała sprawę egzaminów maturalnych z rodzicami. Szkoła posiadała informację o tej czwórce absolwentów. Uczeń z autyzmem korzystał z indywidualnego wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i autyzmem organizowanego przez

¹⁹ Jeden z autyzmem i troje z zespołem Aspergera

Stowarzyszenie Maki w Gnieźnie, inny z absolwentów oczekiwał na przyjęcie do tego stowarzyszenia. Kolejny z absolwentów kontynuował naukę w szkole policealnej, a ostatni z nich nie kontynuował nauki i nie podjął pracy. Z ww. uczniów jeden zdał egzamin zawodowy uzyskując dyplom w zawodzie technik hotelarstwa. Pozostała trójka nie przystąpiła do egzaminów zawodowych. Jeden uczeń, który po uzyskaniu w roku szkolnym 2017/2018 promocji do klasy drugiej i w dniu 30 sierpnia 2018 r. zrezygnował z nauki, także korzystał z indywidualnego wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i autyzmem organizowanego przez ww. Stowarzyszenie. Każdorazowo, przy sporządzaniu oceny efektywności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, dla ww. uczniów identyfikowano zagrożenia i szanse w odniesieniu do procesu kształcenia każdego z nich.

(akta kontroli str. 559-563, 565, 579-588, 589-594)

Z badanej grupy, w praktykach zawodowych uczestniczyło dwoje uczniów. Jeden z nich otrzymał na zakończenie praktyki ocenę bardzo dobrą, kolejny, dwukrotnie otrzymał ocenę celującą. Z przedmiotów, w ramach kształcenia praktycznego, uczniowie uzyskali średnie oceny: 3.6, 4.0, 3.5 i 4.5. Problemy w realizacji praktyk i zajęć praktycznych u tych uczniów związane były z: trudnościami w dokonywaniu wyborów, brakiem umiejętności spontanicznego nawiązywania kontaktów społecznych, brakiem samodzielności i brakiem pewności siebie.

(akta kontroli str. 595-599, 600-616)

Zespół Szkół zapewniał uczniom pomoc w planowaniu dalszego kształcenia i kariery zawodowej, poprzez organizowanie w klasie czwartej warsztatów i indywidualnych spotkań z doradcą zawodowym z CKP z zakresu: aktywnego i skutecznego poszukiwania ofert pracy, przygotowywania dokumentów aplikacyjnych, poznawania lokalnego rynku pracy, rejestracji w urzędzie pracy, programów realizowanych przez urząd pracy i kontynuowania nauki przez uczniów z niepełnosprawnościami. Pedagog wraz z doradcą zawodowym przedstawili uczniom z autyzmem i zespołem Aspergera ścieżki rozwoju edukacyjno-zawodowego. Uczniowie ci skorzystali ze wskazówek pedagoga i doradcy zawodowego oraz uczestniczyli w warsztatach terapeutycznych i imprezach integracyjnych w stowarzyszeniu Maki.

Zespół Szkół współdziałał z pracodawcami, kierując corocznie uczniów na praktyki zawodowe. W hotelu znajdującym się w bliskim sąsiedztwie szkoły, uczniowie z niepełnosprawnościami, w tym z autyzmem i z zespołem Aspergera odbywali praktyki zawodowe, korzystając ze wsparcia ze strony nauczycieli wspomagających. W wyniku działań podejmowanych przez Zespół Szkół, do placówki napływały propozycje zatrudnienia, głównie na weekendy i okres wakacji, dla pokojowych, kelnerów, kucharzy i kierowców. Dyrektor wyjaśniła, że oferty te kierowano tylko do uczniów pełnosprawnych. Korzystało z nich rocznie od 20 do 30 uczniów.

(akta kontroli str. 41, 594)

2.3. W technikum podejmowano działania mające na celu integrację uczniów niepełnosprawnych z ich pełnosprawnymi rówieśnikami, w tym z osobami z autyzmem i zespołem Aspergera. Do takich działań dyrektor Zespołu Szkół zaliczyła organizowanie: imprez klasowych i szkolnych dla wszystkich uczniów (pikniki integracyjne klas pierwszych, zawodowych i turystyczno-krajoznawczych wycieczek klasowych i międzyklasowych oraz organizowanie imprez ogólnoszkolnych (wigilie klasowe, dzień chłopca, dzień kobiet, andrzejki, walentynki, wspólne wyjścia do kina i do teatru). Wychowawcy i nauczyciele wspomagający w klasach integracyjnych organizowali wzajemną pomoc uczniowską w nauce.

We wszystkich klasach technikum, pedagog i wychowawcy, prowadzili zajęcia o tolerancji i integracji, których celem było kształtowanie w społeczności szkolnej właściwych postaw wobec osób niepełnosprawnych, w celu przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu. W ramach warsztatów antydyskryminacyjnych „Jestem niepełnosprawny-mam prawo żyć, kochać i pracować w społeczeństwie” realizowanego przez Stowarzyszenie MAKI i Zespół Szkół, osoby niepełnosprawne intelektualnie (podopieczni stowarzyszenia) prowadziły zajęcia z zespołami klasowymi. Do kształtowania właściwych postaw wobec osób niepełnosprawnych, przyczyniały się także zbiórki, konkursy, warsztaty i wyjścia do Domu Pomocy Społecznej, organizowane przez Szkolne Koło Wolontariatu.

W technikum propagowano wiedzę o autyzmie. W roku szkolnym 2017/2018 zorganizowano dwudniowe warsztaty dla nauczycieli pn. „Wychowanie w bliskości. Uczeń autystyczny w systemie edukacji”, na których pogłębiono wiedzę o tym schorzeniu, wskazano sposoby postępowania w sytuacjach nietypowych oraz przedstawiono skuteczne metody w nauczaniu tej grupy uczniów. Szkoła posiadała w swojej bibliotece publikacje z zakresu postępowania z uczniami autystycznymi i dotkniętymi zespołem Aspergera, przeznaczone dla nauczycieli. Współpracowała z biblioteką pedagogiczną, realizując wypożyczenia międzybiblioteczne, kierowane do zainteresowanych rodziców, wychowawców i nauczycieli. Dyrektor wyjaśniła, że zespół korzystał z porad i wskazówek pracowników Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej dotyczących zachowań uczniów z różnymi niepełnosprawnościami, w tym z zespołem Aspergera i autyzmem, uwzględniających proces uświadamiania potrzeby wczesnego rozpoznawania niepokojących symptomów i podjęcia terapii w celu m. in. zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób z autyzmem i ich rodzin.

(akta kontroli str. 473-476)

2.4. W opinii specjalistów, którzy w badanym okresie prowadzili zajęcia z uczniami z autyzmem i zespołem Aspergera, technikum podejmowało efektywne działania w zakresie wsparcia udzielanego uczniom z autyzmem i zespołem Aspergera w uzyskaniu przez nich wykształcenia i przygotowania zawodowego do podjęcia pracy. Na wniosek Zespołu Szkół, doradcy zawodowi zatrudnieni w CKP, przeprowadzali zajęcia w klasach integracyjnych w formie warsztatów, prelekcji i pogadanek nt.: „Jak skutecznie wejść na rynek pracy”, „Absolwent – aktywnym i skutecznym uczestnikiem rynku pracy”, „Pisanie CV, plany zawodowe, lokalny rynek pracy”. Uczniowie z klas integracyjnych, po każdym spotkaniu grupowym korzystali z indywidualnej konsultacji dotyczącej dalszej ścieżki kariery czy wejścia lub odnalezienia się na rynku pracy. Specjaliści z CKP udzielali tym uczniom informacji o: rejestracji w urzędzie pracy, programach, które oferuje urząd pracy, możliwościach kontynuowania edukacji i miejscach, w których mogą znaleźć zatrudnienie. Podkreślono, że nauka zawodu w klasie o profilu hotelarskim może pozwolić części z nich znaleźć pracę, np. jako osoby sprzątające w licznych hotelach na terenie Gniezna i okolic, gdyż praca ta może być wykonywana skutecznie, bez konieczności budowania wielu interakcji społecznych. W opinii ww. osób, absolwenci technikum z rozpoznanym autyzmem i zespołem Aspergera, nabyli określone umiejętności, niezbędne do funkcjonowania w społeczeństwie, pomimo, że nie osiągnęli pełnej samodzielności.

Zdaniem prowadzących zajęcia, największe trudności podczas tworzenia IPET dla tych osób, występowały podczas pierwszego etapu, gdy zespół pracujących z uczniem nauczycieli i specjalistów, był zobowiązany do wykonania, w niecały miesiąc, wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia, wskazując słabe i

mocne strony ucznia i wynikające z nich potrzeby. Trudności w realizacji zadań określonych w IPET wynikały z dłuższego niż u pozostałych uczniów, adaptacyjnego okresu przystosowawczego do zajęć szkolnych i pozaszkolnych, oraz większych trudności w przystosowaniu się do zmian w istniejących schematach organizacyjnych, np.: zastępstwa, zmiany sal, nieobecności nauczycieli, wydarzenia szkolne, warsztaty tematyczne. Wymienione trudności ustępowały w miarę wzmacniania mechanizmów adaptacyjnych, które pozwalały na dobre funkcjonowanie w klasowej społeczności.

Trudności w pracy terapeutycznej z osobami ze spektrum autyzmu występowały w sytuacji, gdy uczeń niesystematycznie uczęszczał do szkoły oraz w pierwszym okresie edukacji, gdy uczniowie poznawali nowe środowisko.

Spośród osób prowadzących terapię, które udzieliły wyjaśnień, możliwość konsultacji albo superwizji prowadzonej terapii miały: pedagog szkolny (w formie konsultacji z metodykiem pedagogów) i oligofrenopedagog (konsultacje z pedagogiem szkolnym i psychologiem i wymiana doświadczeń na regularnych spotkaniach Zespołu ds. Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych). Takich możliwości nie miały logopeda i psycholog, gdyż w Gnieźnie nie odbywały się spotkania logopedów, a Zespół Szkół nie organizował konsultacji i superwizji dla psychologów.

W latach 2016-2019 w Urzędzie Pracy w Gnieźnie nie była zarejestrowana żadna osoba niepełnosprawna z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Kierownik Centrum Aktywizacji Zawodowej PUP w Gnieźnie poinformowała, że z uwagi na brak osób niepełnosprawnych z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, Urząd nie posiadał wiedzy w zakresie gotowości lokalnych pracodawców do zatrudnienia tych osób. Na rynku pracy byli jednak pracodawcy zainteresowani zatrudnieniem osób niepełnosprawnych, w tym, w zakładach pracy chronionej. Dodała, że osoby niepełnosprawne mogły korzystać z ofert pracy dostępnych w bazie Urzędu i Centralnej Bazy Ofert, wśród których znajdowały się oferty pracy skierowane do osób niepełnosprawnych z orzeczonym stopniem niepełnosprawności. Kierownik Centrum podkreśliła, że osoby niepełnosprawne, w tym, z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, mogły liczyć na kompleksowe wsparcie ze strony doradców zawodowych i pośredników pracy w znalezieniu pracy.

(akta kontroli str. 631-656, 657-659, 617-630, 661-744)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W szkole podejmowano prawidłowe działania, w celu wspierania uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera w uzyskaniu przez nich średniego wykształcenia i przygotowania zawodowego, poprzez ich uczestnictwo w odpowiednio zorganizowanych praktycznych i teoretycznych zajęciach zawodowych. Wspierano uczniów w planowaniu dalszej ścieżki kariery zawodowej. Zespół Szkół prowadził współpracę z potencjalnymi pracodawcami i ośrodkiem szkolenia zawodowego, w celu ułatwienia uczniom podjęcia pracy zawodowej lub zaplanowania dalszej ścieżki kształcenia. Prowadzono działania w celu integracji uczniów z autyzmem i zespołem Aspergera z ich pełnosprawnymi rówieśnikami oraz działania mające na celu kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

IV. Uwagi i wnioski

- Uwagi Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag
- Wnioski W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o zapewnienie określenia w IPET wszystkich wymaganych elementów, o których mowa w § 6 ust.1 rozporządzenia o kształceniu specjalnym z 2015 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, 19 lipca 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Kontroler
Zbigniew Truszkowski
specjalista kontroli państwowej

p.o. Dyrektora
Andrzej Aleksandrowicz

.....
podpis

.....
podpis

